

בית המדרש "תורת דוד"
ע"ש הגה"צ רבי דוד בר חן זצ"ל - רבה של שדרות,
והרבנית רות בר חן ע"ה

"תורת דוד"

השיעור השבועי

ראש השנה ועשרת ימי תשובה

(שנה ד', גליון 162)

שיעורי הרב אליהו בר חן

e0527191965@gmail.com | 052-719-1965

זמני כניסת ויציאת יום "ראש השנה" תשפ"א:

רבינו תם:	יציאה:	כניסה:	
19:55	19:15	18:05	ירושלים:
19:52	19:17	18:20	תל אביב:
19:54	19:16	18:11	חיפה:
19:55	19:17	18:23	באר שבע:

ראש השנה ועשרת ימי תשובה התשפ"א

"בִּינוּנִים תְּלוּיִים וְעוֹמְדִים"

מאמר זה, נכתב ונמסר - בבית המדרש "תורת דוד",
לרגל יומא דהילולא התשיעי, של סבי מו"ר המובהק הגה"צ רבי דוד יוסף בר חן -
בר חנה זיע"א (נפטר לב"ע, ביום המר והנמהר, כו' לחודש אלול התשע"א).
אשר היה בבחינת "אש אוכלה", בטהרת ליבו ובגודל קדושתו וחסידותו.
עמל בתורה בכל כוחו, בכל זמן ובכל עת, ללא טענות "אנוס רחמנא פטריה" - הגם
שהיה מסובב בייסורים קשים ומרים.
בעל מידות תרומיות ונעלות -
"רך כקנה" - במילי דעלמא, ו"קשה כארז" - במילי דשמיא.
לחם מלחמת הקדושה והטהרה בכל כוחו, וקירב את בניו של מקום ברוחב ליבו.
"איש האשכולות", איש שהכל בו, זוהי הגדרתו.
יהי רצון, שכשם שבחיים חיותו, היה מליץ יושר ומלמד זכות על עם ישראל,
כך יפעל במקומו שבגן העדן, על דורינו השפל, הזקוק לרחמי שמים מרובים. אמן.
א. בהפטרת שבת "שובה", החלה בין כסה לעשור, אנו מפטירים בדבריו של
הושע הנביא (הושע, יד' - ב'):
"שׁוּבָה יִשְׂרָאֵל, עַד יְהוָה אֱלֹהֶיךָ, כִּי כָשַׁלְתָּ בְּעוֹנֶךָ."
וביאר בזה הרד"ק, וז"ל:
"שובה ישראל ... כי כשלת בעונך" - כי אתה רואה שאתה נכשל בעוונך,
לפיכך, יש לך לשוב אל ה' יתברך,
כי אין מקימך ממכשולך, אלא, תשובתך אליו".
דהיינו:

שהסיבה שצריך האדם לשוב בתשובה -

היא מחמת, שללא תשובה אמיתית, הבאה מן היסוד לחטא -

עלול האדם, ליפול שוב ושוב לאותה העבירה.

ובמסכת יומא (פוי' ע"א), דרשו רבותינו ז"ל, על הפסוק הנ"ל:

"אמר רבי לוי, גדולה תשובה, שמגעת עד כסא הכבוד,

שנאמר, 'שובה ישראל, עד ה' אלוקיך'."

ומדבריהם, נמצינו למדים ב' דברים:

א. שבכוח התשובה, להגיע עד כסא הכבוד.

ב. שחובה על האדם, להגיע לדרגה זו של "עד כסא הכבוד",

שכן, בפסוק נאמר הדבר בלשון ציווי -

"שׁוּבָה יִשְׂרָאֵל", הינך חייב לשוב -

וחובה זו, היא "עד ה' אֱלֹהֶיךָ".

ולפיכך:

מוכרח האדם, לעקור את חטאיו, ולשוב עד ה',

כי ללא תשובה אמיתית, עלול האדם ליפול בחטאיו, שוב ושוב.

ב. במגילת איכה (גי' - מ') נאמר:

"נְחַפְּשָׁה דְרָכֵינוּ, וְנַחְקְרָה, וְנִשׁוּבָה עַד יְהוָה".

ובביאור העניין, ביאר ² ¹ הגאון רבינו יעקב זיע"א מליסא, וז"ל:

---

¹ בפירושו "פלגי מים".

² רבינו יעקב לורברבוים זיע"א, נפטר לב"ע ב-כה' באייר התקצ"ב (1832 למנינים),

היה תלמידו של הגאון רבי משולם איגרא,

אב"ד בעיר ליסא,

"ועתה, אין לנו תקנה רק לחפוש דרכינו בעצמינו,

ונחקורה על חטאינו, אצל אחרים, בכדי שיתוודע לנו חטאינו -

כי אין אדם רואה חוב לעצמו,

ואחר זה, ונשובה אל ה'".

כלומר:

שהדרך היחידה, להגיע לידי דרגת "שׁוֹבָה יִשְׂרָאֵל, עַד ה' אֶלְקֵינוּ",

היא רק על ידי "נְחַפְּשֵׁה דְרָכֵינוּ וְנַחְקְרָה".

כי בשעה שמתוודע האדם לחטאיו ולחסרונותיו,

יודע הוא, ממה לשוב, והיאך לשוב.

ברם:

הדרך היחידה, שבה יוכל האדם להתוודע לחסרונותיו ולחטאיו,

היא רק על ידי, ש"נחקורה על חטאינו, אצל אחרים".

ולפיכך:

בזה המאמר, ננסה בסייעתא דשמיא, לדבר וללבן "יחד",

את הסיבות לכך, שאין אנו שבים בתשובה,

את הדרכים, היאך לשוב בתשובה,

ואת גודל מעלת "עשרת ימי תשובה", אשר תיכף ומייד נמצאים אנו בתוכם.

ג. על הפסוקים (דברים, ל', יא' - יד'):

"כִּי הַמִּצְוָה הַזֹּאת, אֲשֶׁר אֶנְכִי מִצְוֶה הַיּוֹם, לֹא נִפְלְאת הוּא מִמֶּךָ, וְלֹא רָחֵק הוּא.

לֹא בְּשָׂמַיִם הִיא, לֵאמֹר, מִי יַעֲלֶה לָנוּ הַשְּׂמַיְמָה וְיִקְחֶהָ לָנוּ, וְיִשְׁמַעְנוּ אֹתָהּ וְנַעֲשֶׂנָה.

ומחבר הספרים:

"חוות דעת" - על שו"ע יו"ד, "חוק יעקב" - על שו"ע או"ח, "נתיבות המשפט" - על שו"ע חו"מ (ובו השגות על פ"ר "קצות החושן"), ועוד.

וְלֹא מֵעֶבֶר לַיָּם הוּא, לְאֹמֵר, מִי יֵעָבֵר לָנוּ אֶל עֵבֶר הַיָּם וְיִקְחֶהָ לָנוּ, וְיִשְׁמַעְנוּ אֶתְּהָ וְנַעֲשֶׂנָּה. כִּי קְרוֹב אֵלֶיךָ הַדָּבָר מְאֹד, בְּפִיךָ וּבִלְבָבְךָ לַעֲשׂוֹתוֹ,

כתב הרמב"ן, וז"ל:

"אבל המצווה הזאת, על התשובה הנזכרת ...

והטעם, לאמור, כי אם יהיה נדחך בקצה השמים, ואתה ביד העמים, תוכל לשוב אל ה', ולעשות ככל אשר אִנְכִי מצוּח היום,

כי אין הדבר נפלא ורחוק ממך, אבל קרוב אליך מאוד לעשותו, בכל עת ובכל מקום".

ומבואר מדבריו הקדושים של הרמב"ן:

שאותה המצווה, שאינה נפלאה ממך, ואינה רחוקה ממך -

היא מצוות התשובה,

אותה המצווה, מצווה כל כך פשוטה היא -

עד כדי כך, ש"קרוב אליך הדבר מאוד".

וכן כתב רבינו ה"כלי יקר", וז"ל:

" כי המצווה הזאת - מדבר בתשובה שהזכיר בפרשה של מעלה,

ועליה אמר, 'לא נפלאה היא ממך',

כי אין לך התנצלות, לומר, כי לא ידעת שהקב"ה מקבל תשובת החוטאים,

כי אתה ידעת עניין התשובה, יותר מכל האומות -

כי ישראל והתשובה קדמו לעולם³,

ואם כן, כשברא ה' את התשובה, שם היית גם אתה,

³ במסכת פסחים (נד' ע"א):

"תניא, שבעה דברים נבראו קודם שנברא העולם, ואלו הן -

תורה, ותשובה, וגן עדן, וגיהנם, וכסא הכבוד, ובית המקדש, ושמו של משיח".

ואם האומות צריכין זירוז על התשובה כאנשי נינוה -
הנה, אתה אינך צריך זירוז עליה, כי סוד התשובה גלוי לך מאז ומקדם".
נמצינו למדים מדבריו הקדושים:
שמכיוון שמצוות התשובה, קדמה לעולם, וממילא, מצווה פשוטה היא -
כאשר אין האדם מקיימה, נענש הוא בעבורה -
כי כאשר הדבר בהישג ידו, שום טצדקי שבעולם, לא יעזרוהו להימלט ממנה.

ד. ומעתה, יבוא השואל ושאל -

אם מצווה זו כל כך חשובה,

ואם מצווה זו כל כך פשוטה,

ואם מצווה זו נמצאת בהישג ידיו של האדם -

מדוע אין אנו מקיימים אותה כתיקונה.

והנה, בספר ישעיה (כ"ט - יג') נאמר:

"וַיֹּאמֶר אֲדֹנָי, יְעֹן כִּי נִגַּשׁ הָעָם הַזֶּה, בְּפִי וּבִשְׁפָתָיו כְּבָדוּנִי - וְלִבּוֹ רַחֵק מִמֶּנִּי, וְנִתְּחַי
יְרָאֲתֶם אֹתִי - מִצִּוֹת אֲנָשִׁים מְלַמְּדֵה".

וביאר המלבי"ם⁴, וז"ל:

"מלומדה ומורגלת, רוצה לומר, כי יש יעשה המצוות, רק מצד שכן הורגל מנעוריו

והונהג עליהם, מבלי כוונה ומחשבה,

ובכל זאת, יודע שהם מצוות ה',

אבל הם, לא יעשום מפני שציווים ה' כלל, רק מפני שכן ציווים הוריהם ואבותיהם,

וגם זאת, מבלי לדעת איזה טעם להמצווה, רק מצד הלימוד וההרגל".

פירושם של דברים, כך הוא:

⁴ בפירושו "חזון ישעיה".

הַרְגֵל נַעֲשֶׂה טַבַּע,

וכשהאדם מורגל בדבר, אינו שם לב, מדוע הוא עושה את אותו הדבר.

ובמילותיו של מו"ר מרנא ר' חיים ליב הלוי שמולאביץ זיע"א:

"תרדמת ההרגל",

כשההרגל נעשה טבע, אזי החושים נרדמים,

ואז, גם כשמקיימים את מצוות ה', אין אנו עושים זאת - משום שכך הוא רצון ה', אלא, "רק מפני שכן ציווס הוריהם ואבותיהם".

ולא רק שהקב"ה אינו חפץ במצוות אלו,

אלא, אף שמעניש אותנו על כך,

וכמו שמצינו בהמשך דבריו של ישעיה הנביא (בפסוק שלאחר מכך):

"לָכוּן הִנְנִי יוֹסֵף לְהַפְלִיא אֶת הָעַם הַזֶּה, הַפְּלֵא וּפְלֵא, וְאַבְדָּה חֲכָמַי וְחֲכָמִי, וּבִינַת נְבִיִּי וְתִסְתַּתְּרֵנִי".

ולהמבואר השתא, אפשר, דהוא הדין כאן:

דכיוון שכבר נרדמו חושינו -

ממילא, נעשה הדבר לתרדמת ההרגל,

ולפיכך, אין אנו מקיימים מצווה זו כתיקונה, אע"פ שפשוטה היא, וקרובה היא אלינו.

ובאופן:

שהרוצה להתעורר בתשובה, חייב הוא, לעורר את חושינו ואת מעשיו,

ורק על ידי כך, ירגיש, היאך קרוב אליו הדבר מאוד.

ה. בספר ישעיה (נה' - ו') נאמר:

"דַּרְשׁוּ יְהוָה בְּהַמְצָאוֹ, קַרְאֵהוּ בְּהִיטוֹ קְרוֹב",

ודרשו בזה רבותינו ז"ל (ראש השנה, יח' ע"א):

"אלו עשרה ימים, שבין ראש השנה ליום הכיפורים".

כלומר:

שבעשרת ימי תשובה, הקב"ה נמצא איתנו וחפץ בקרבתינו,

וכל רצונו יתברך, הוא, רק להיטיב לנו.

ברם, קרבה זו, נעשית, אך ורק על ידי תחנונים לפניו יתברך,

ורק כשעושה האדם כך, נותן לו הקב"ה כל משאלותיו לטובה,

דהנה, נאמר בתהילים (פא' - יא'): :

"אֲנֹכִי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ הַמַּעֲלֶה מֵאֲרָץ מִצְרָיִם, הֲרֹחֵב פִּיךָ וְאִמְלֵאֲהוּ",

וביאר בזה רש"י הקדוש, וז"ל:

" י'הרחב פיך' - לשאול ממני כל תאוות ליבך,

וואמלאהו' - ככל אשר תשאל אמלא,

והיינו:

שהקב"ה חפץ ורוצה, למלאות את כל משאלותם ותאוותם של עמו ישראל,

אך דבר זה, מְלֵוֶה, בתנאי אחד יחיד ומיוחד, של "הֲרֹחֵב פִּיךָ" -

תפילה ובקשה,

וכשהאדם מתפלל ומבקש -

אזי, אומר הקב"ה, "וְאִמְלֵאֲהוּ"⁵.

⁵ וכבר ביארנו בזה, בכמה מקומות בדברינו, כדלהלן:

במסכת בבא קמא (ג' ע"ב), מצינו מחלוקת רב ושמואל, בביאור האב נזיקין "מבעה":

"מאי מבעה, רב אמר - מבעה זה אדם, ושמואל אמר - מבעה זה השן".

ומבואר שם בגמרא, שרב למד ש"מבעה" זה אדם, למד זאת מן הפסוק (ישעיה, כא' יב'), "אֲמַר שִׁמְרָה, אֲתָה

בְּקָרָה וְגַם לְיָלֵה, אִם תִּבְעִינָן בְּעֵינֵינוּ שָׁבוּ אֲתֵינוּ",

והנה, הלשון "אִם תִּבְעִינָן", פירושו, "אם תבקשון",

ומשום כך, היו האבות הקדושים "עקרים",

וזה, מפני שנתאווה הקב"ה לתפילתם,

וכדמצינו במסכת יבמות (סד' ע"א):

"אמר רב יצחק, מפני מה היו אבותינו עקורים,

מפני שהקב"ה מתאוה לתפילתן של צדיקים".

ו. כתב הרמב"ם בפ"ג מהלכות תשובה ה"ג, וז"ל:

"וְכֹשֶׁם שְׁשׁוּקְלִין זְכוֹת אָדָם וְעוֹנוֹתָיו בְּשַׁעַת מִיתָתוֹ,

כָּד בְּכָל שָׁנָה וְשָׁנָה, שׁוּקְלִין עוֹנוֹת כָּל אֶחָד וְאֶחָד מִבְּאֵי הָעוֹלָם עִם זְכוֹתָיו, בְּיוֹם

טוֹב שֶׁל רֹאשׁ הַשָּׁנָה.

כלומר, שהלשון "מבעה", פירושו "מבקש",

ו"מבקש, הוא האדם".

בפרשת "בראשית" (בראשית, ב' - ה') נאמר:

"וְכָל שִׁיחַ הַשָּׂדֶה טָרֵם יְהִי בְּאֶרֶץ, וְכָל עֵשֶׂב הַשָּׂדֶה טָרֵם יִצְמַח, כִּי לֹא הִמְטִיר יְהוָה אֱלֹהִים עַל הָאָרֶץ, וְאָדָם

אֵין - לְעַבֵּד אֶת הָאֲדָמָה",

ופירש בזה רש"י הקדוש, וז"ל -

"ומה טעם לא המטיר, לפי שאדם אֵין לעבוד את האדמה - ואין מכיר בטובתן של גשמים, וכשבא אדם,

וידע שהם צורך לעולם - התפלל עליהם וירדו וצמחו האילנות ודשאים".

למדנו כאן, יסוד גדול ועצום בעניין התפילה:

כל דבר דובר שרוצה וצריך האדם, לא יכול לבוא אליו ללא תפילה,

כי האדם הוא "מבעה" - "מבקש",

וכשהאדם "מבקש" - הקב"ה נותן,

והראיה לזה, מאדם הראשון, שכל זמן שלא הכיר בטובתן של גשמים, לא צמחו אילנות ודשאים לעולם.

אך מיד כשהכיר והרגיש בהם -

"והתפלל" -

"וירדו וצמחו".

מי שֶׁנִּמְצָא צָדִיק, נְחַתֵּם לְחַיִּים.

וּמִי שֶׁנִּמְצָא רָשָׁע, נְחַתֵּם לְמִיתָה.

וְהַבִּינוּנִי, תוֹלֵן אוֹתוֹ עַד יוֹם הַכְּפוּרִים,

אִם עָשָׂה תְּשׁוּבָה - נְחַתֵּם לְחַיִּים,

וְאִם לֹא - נְחַתֵּם לְמִיתָה".

ונתקשה בזה ה"לחם משנה", וז"ל:

"וואס תאמר, כי לא עשה תשובה, אמאי נחתם למיתה,

הא מחצה על מחצה, ורב חסד מְטָה כלפי חסד ⁶."

ותירץ, וז"ל:

"כבר תירצו בזה, דהיכא דלא עשה תשובה, הוי עון אחד נוסף על העונות,

משום, דבאלו עשרה ימים של תשובה - הוא חייב לעשות תשובה, ואם לא עשה,

הרי עון אחד נוסף על העונות".

ובדברי הרמב"ם, נתקשה ⁷ הגה"ק רבי אצ'לה בלאזר זיע"א:

מפני מה, צריכים הבינוניים לעשות תשובה בדווקא,

והלא, כל מצווה אחרת שיעשו יכולה להכריע את הכף לזכות.

ותירץ:

שעל פי המבואר, שבימים אלו, ישנה קרבת אלוקים מאין כמותה, ובימים אלו,

הקב"ה חפץ בקרבתינו,

אם כן, כשאין האדם עושה תשובה, גדול עונו עד למאוד,

וממילא, אפילו אם יעשה האדם כמה וכמה מצוות, אין בכוחם להכריע את הכף

לזכות -

⁶ כך היא שיטת רב, במסכת ראש השנה (ז' ע"א).

⁷ בספרו הקדוש "כוכבי אור", סימן ה'.

ומשום כך, ללא תשובה, נחתם האדם למיתה.

וראיה לזה, הביא ממסכת יומא (פז' ע"א):

שהיה טבח, שפגע בכבודו של רב,

ובערב יום הכיפורים, הלך רב אל אותו הטבח בכדי להתפייס עמו,

כאשר שמע רב הונא, שרב בדרכו אל הטבח, אמר, "הרי הוא הולך להורגו" -

שכן, אותו הטבח, עומד על דעתו, ולא ירצה להתפייס עם רב, וממילא, ייענש על כך בעונשי שמים,

ובאמת, שכך היה, שרב בא אל הטבח, וסירב הטבח להתפייס עמו -

ותוך כדי הדברים, נתזה עצם מן הבהמה שהתעסק בה, ונתקעה בגרונו, ומת.

ונמצינו למדים מזה:

שעצם התקרבותו של רב אל אותו הטבח, בכדי להתפייס עמו, היא שגרמה למותו,

כי על ידי שסירב לאותו הפיוס, פגעה בו מידת הדין.

וממילא, דהוא הדין בימים קדושים אלו:

שכיוון שהקב"ה ממציא את עצמו אלינו, בעשרת ימי תשובה,

אם לא יעשה האדם תשובה, הרי שתפגע בו ח"ו מידת הדין, וממילא, נחתם למיתה.

ז. ובוזה העניין של "בינוניים תלויים ועומדים", שמעתי מסבי מו"ר הגה"צ

רד"י בר חן זיע"א, ששמע בימי חורפו⁸, מהגה"צ רבי אברהם יפה"ן זיע"א⁹,

ששמע מחמיו הסבא זיע"א מנובהרדוק, שכוונת הדברים, כך היא:

"בינוניים תלויים ועומדים", כפשוטו -

⁸ בעת לומדו בישיבת "בית יוסף" נוברהרדוק, בעיירה פובליין שבצרפת, מייד לאחר תום ימי מלחמת העולם השנייה.

⁹ חתנו של הסבא זיע"א מנוברהרדוק, הגה"ק רבי יוסף יזל הורוויץ.

¹⁰ ראש ישיבות "בית יוסף" נוברהרדוק.

נמצאים הם על חבל התלייה,

ומה שחסר להם, הוא, הדפת הכסא שעליו "עומדות" רגליהם,

וממילא -

אם עשו תשובה, הם מסירים את החבל מעליהם, ובכך הם נחתמים לחיים,

ואם לאו, הרי שהם הודפים את אותו הכסא, ובכך הם נחתמים למיתה.

ולפי זה, ביאר ¹¹ ¹² מו"ר מרנא רבי חיים ליב הלוי שמואלביץ זיע"א:

שאם כן, מובן הדבר היטב, מפני מה לא יעזור לאדם לעשות מצווה אחת - בכדי להטות את הכף לזכות ולהיחתם לחיים,

כי באמת על אותם בינוניים, כבר גזר הקב"ה מיתה,

אלא, שכיוון שהקב"ה "רב חסד", הוא נותן להם עשרה ימים, שבהם הם יכולים

לשנות את דינם, ולהסיר מעליהם את חבל התלייה, ועל ידי כך - להיחתם

לחיים.

ח. ובסייעתא דשמיא, נבאר בזה, כמה דרכים ועצות בעניין התשובה, בכדי

שְׁיִטָּה הקב"ה את דינינו לחיים, וכדלהלן:

א. במה שידון האדם את חבירו לכף זכות,

וכפי שמצינו במסכת שבת (קכז' ע"ב):

"תנו רבנן, הדין את חבירו לכף זכות, דנים אותו לזכות."

וביאור העניין, אפשר, על פי מה שאמרו רבותינו ז"ל (ראש השנה, יז' ע"א):

"כל המעביר על מידותיו, מעבירין לו על כל פשעיו,

שנאמר (מיכה, ז' - יח'), 'נושא עון ועובר על פשע',

¹¹ נכדו של הסבא זיע"א מנובהרדוק,

בנו של חתנו הגה"צ רבי אלתר זיע"א, אב"ד סטוצ'ין.

¹² בספרו "שיחות מוסר", עמוד תלט'.

למי נושא עון, למי שעובר על פשע".

ופירש בזה רש"י, וז"ל:

"המעביר על מידותיו - שאינו מדקדק למדוד מידה למצעים אותו, ומניח מידותיו והולך ...

אין מידת הדין מדקדקת אחריהן, אלא, מנחתן והולכת".

דאפשר, ש"המעביר על מידותיו", ו"הדן לכף זכות", שורש אחד להם:

"המעביר על מידותיו" (כלשונו של הרש"י) - "שאינו מדקדק למדוד מידה למצעים אותו",

הוא מעניין "הדן לכף זכות", שאינו מדקדק בצורת מעשיו של חברו.

וממילא, בשניהם השכר הוא זהה:

"הדן לכף זכות" - "דנים אותו לכף זכות",

ו"המעביר על מידותיו" - "מדת הדין מנחתו והולכת".

וזוהי העצה גם כן, בכדי להפך את דינינו לטובה,

שעל ידי שנדון את חברינו לכף זכות, ידונו אותנו בשמים לזכות.

וכמו כן -

על ידי שנעביר על מידותינו, מידת הדין תעזוב אותנו,

כי על ידי שלא נדקדק עם האחרים, כך בשמים לא ידקדקו עמנו.

ב. על הפסוק (דברים, יג' - יח') האמור בפרשת "ראה":

"וְלֹא יִדְבֹק בְּיָדְךָ מְאוּמָה מִן הַחֶרֶס, לְמַעַן יִשׁוּב יְהוָה מִחֶרֶן אָפוֹ, וְנָתַן לְךָ רַחֲמִים, וְרַחֲמֶךָ, וְהִרְבָּה, כְּאֲשֶׁר נִשְׁבַּע לְאַבְרָהָם",

כתב רבינו ה"אור החיים" הקדוש זיע"א, וז"ל:

"ואומר 'ורחמך', העיר בזה, שכל זמן שהאדם הוא בגדר טבע אכזרי, כמו כן

יתנהג ה' עמו, שאין ה' מרחם - אלא לרחמן".

ומבואר מדבריו הקדושים של רבינו זיע"א:

שבהנהגת הקב"ה עם ברואיו, מצינו, שהיאך שיתנהג האדם בעוה"ז עם בני העוה"ז - כך ינהג עמו הקב"ה,

ולכן נותן לנו הקב"ה רחמים - כדי שיהיה בזה פועל היוצא של "ורחמך", כי "אין ה' מרחם אלא לרחמן".

וכעין זה מצינו במסכת שבת (קנא' ע"ב):

שרבן גמליאל בנו של רבי למד מפסוק זה -

"כל המרחם על הבריות, מרחמים עליו מן השמים,

וכל שאינו מרחם על הבריות, אין מרחמים עליו מן השמים".

והנה, בכל יום ויום מ"עשרת ימי תשובה", אנו מזכירים:

"אָבִינוּ מִלְּפָנָיו, חָטְאנוּ לְפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ,"

ועוד תפילות, שבהם אנו מבקשים מהקב"ה, שירחם עלינו, ברחמי האב לבנו -

כי לרחמי האב, אין קץ וגבול.

וממה שנתבאר, אנו למדים:

שבכדי שהקב"ה ירחם עלינו, עלנו לרחם על בריותיו,

שאז הפועל היוצא, הוא, "מרחמים עליו מן השמים".

ג. במסכת עירובין (נד' ע"ב) מצינו:

"רבי פרידא, הוה ליה ההוא תלמידא - דהוה תני ליה ארבע מאה זימני, וגמר.

יומא חד, בעיוה למלתא דמצוה, תנא ליה - ולא גמר.

אמר ליה, האידנא מאי שנא,

אמר ליה, מדהיא שעתא דאמרו ליה למר - איכא מילתא דמצוה, אסחאי לדעתאי -

וכל שעתא, אמינא, השתא קאי מר, השתא קאי מר.

אמר ליה, הב דעתיך, ואתני לך,

הדר תנא ליה ד' מאה זימני [אחריני].

נפקא בת קלא, ואמרה ליה -

ניחא לידך דליספו לך ד' מאה שני, או דתיזכו את ודרך - לעלמא דאתי,

אמר, דניזכו אנא ודריי לעלמא דאתי,

אמר להן הקב"ה, תנו לו זו וזו".

נמצינו למדים מזה:

את הכוח הגדול והנשגב של שבירת המידות,

שכן, מלבד שלימד רבי פרידא את תלמידיו שוב ושוב, ארבע מאות פעמים -

לא נתכעס עליו כלל ועיקר.

וממילא:

כשישבור האדם את מידותיו וטבעיו,

אזי יִשְׁנֶה בשבילו הקב"ה את הנהגת הטבע, ויתן לו שכר אין קץ על מעשיו.

וכהמעשה הנ"ל, אצל רבי פרידא, שלבסוף קיבל תוספת ארבע מאות שנה על

שנותיו, וגם זכה יחד עם בני דורו לעולם הבא.

ט. בעצה השלישית שהיא שבירת המידות, כידוע, שהיא הדרך הקשה ביותר,

וכפי שאמר מרנא ר' ישראל זיע"א מסלנט:

"יותר קל לידע וללמוד את כל הש"ס, מלשבר מידה אחת".

אשר על כן, נבאר עצה בתוך עצה זו, היאך נצליח לשבר את מידותינו, ואף "בדבר

מועט".

דהנה, כתב השו"ע¹³, וז"ל:

"אף מי שְׁאִינוּ נִזְהָר מִפֶּת שֶׁל עֲכו"ם, בְּעִשְׂרֵת יָמֵי תְּשׁוּבָה צָרִיךְ לְזָהֵר",

¹³ או"ח, סימן תרג'.

והנה, בכל ההלכות וההנהגות שצריך האדם לנהוג בעשרת ימי תשובה, לא כתב
השו"ע, כי אם להנהגה זו.

והדבר צריך ביאור:

מה העניין להיזהר מפת עכו"ם, דווקא בעשרה ימים אלו.

ואפשר:

שבא מרן השו"ע להורות לנו את הנהגת האדם, בעת שהוא מקבל על עצמו
הנהגות טובות,

שהקבלה, צריכה להיות קבלה קטנה,

קבלה, שיש לו כוח ויכולת לעמוד בה,

וגם כאשר הקבלה, נראית כקבלה "קטנה", יש בה מעניין "שבירת המידות" -

משום, שלא גודל הקבלה מורה על התחזקות האדם, אלא, אך ורק "הרצינות"
ו"ההתמדה", באותה הקבלה שקיבל.

ובפרט, שהחלק הרם והנישא שבתשובה, הוא עניין הקבלה לעתיד,

שבזה, מראה האדם, שניתק את עצמו לגמרי מאותו החטא.

דהנה, כתב הרמב"ם בפ"ב מהלכות תשובה ה"ב, וז"ל:

"וְיַעֲיֵד עָלָיו יוֹדֵעַ תַּעֲלוּמוֹת, שֶׁלֹּא יָשׁוּב לְזֶה הַחֲטָא לְעוֹלָם",

וביאר בזה ה"לחם משנה", וז"ל:

"ויש לומר, דפירושו כך -

שבשעה שהוא עושה תשובה, צריך שיקבל עליו לעד להשם יתברך - שלא ישוב
לזה החטא לעולם".

וכמו שכתב רבינו אברהם אבן עזרא זיע"א, על הפסוק (הושע, יד' ב'), "שׁוֹבָה
יִשְׂרָאֵל, עַד יְהוָה אֱלֹהֶיךָ, כִּי כָשַׁלְתָּ בְּעֹנֶקְךָ", וז"ל:

"ישובה" - מעט מעט, עד השם",

שבזה, רואים כהמתבאר:

שעיקר הקבלה צריכה להיות "קבלה קטנה",

משום, שרק על ידי כך, אפשר להגיע לדרגת "עז ה' אלהיך".

ל. ימים ספורים מפרידים בינינו לבין יום הדין של ראש השנה, תחילתם של עשרת ימי תשובה,

צדיקים אשר נכתבים לחיים, ודאי שאין אנו בתוכם, שכן, לב יודע מרת נפשו,

ומה שכן, בין להיות בינוניים אשר הם תלויים ועומדים, לבין להיות רשעים אשר הם נחתמים למיתה -

אך ורק בידינו הדבר,

כי אם נזכור את מאמר רבותינו ז"ל¹⁴ :

"חטוף ואכול חטוף ואישתי, דעלמא דאזלינן מיניה כהלולא דמי" -

ונתחזק באותם ג' עצות המבוארים בדברינו -

נוכל לחטוף עוד ועוד זכויות קודם יום הדין, ובכך ניכנס בכללם של אותם בינוניים,

וממילא, על ידי שנתאמץ בכל כוחינו במצוות התשובה, נזכה להגיע ליום הכיפורים, לבחינת "עז ה' אלהיך",

ונזכה, שיגזור לנו הקב"ה את דינינו, לחיים לשמחה ולשלום. אמן.

¹⁴ עירובין, נד' ע"א.

יומא דהילולא - שלישי - כו' אלול

רבי דוד יוסף בר חן זיע"א.

נולד : חג השבועות תרפ"ט (1929 למניינם),
נפטר : כו' באלול תשע"א (2011 למניינם) - בן 82 שנים.

מתולדות חייו :

נולד בעיר וורזאזאת שבמרוקו, בחג השבועות, לאביו הגאון המקובל רבי מאיר
אוחננא זיע"א, שהיה רב המחוז, ולאמו הצדקת מרת חנה ע"ה.

ב-כו' בתשרי שנת ת"ש (1940 למניינם), נפטר אביו, כשהיה בן עשר,
ואמו שלחה אותו, ללמוד בישיבתו של הגה"ק רבי רפאל ברוך טולידאנו זיע"א
שבעיר במקנס.

במהלך השנים הבאות, למד גם בישיבת "אוצר התורה", אצל הגה"ק רבי רפאל עבו
זיע"א.

לאחר מכן, למד בישיבת "אור יוסף" - נובהרדוק, בעיירה פובליין שבצרפת,
כשהוא אחד מתלמידיו הראשונים בכלל, והתלמיד הספרדי הראשון - של הגה"ק
רבי גרשון ליבמן זיע"א.

בשנים אלו, עסק בשכנוע והעברת ילדים יוצאי מרוקו - תוך חירוף וסכנת נפשו,
מידי מסגרת "עליית הנוער" אל ישיבת נובהרדוק, ואל עוד ישיבות ברחבי מרוקו,
כשבהמשך, תלמידים אלו הופכים לרבני קהילות בארץ ובתפוצות.

בראשית שנת תשי"א (1950 למניינם), עלה לארץ ישראל, ולמד בישיבת פוניבז',

לאחר שראש הישיבה הגה"ק רבי יוסף שלמה כהנמן זיע"א, הזמינו ללמוד בישיבתו, ואף שילם לו את הוצאות הנסיעה.

בשנת תשט"ז (1955 למניינם), חזר למרוקו, וכיהן כר"מ וכמשגיח רוחני בישיבת "עץ חיים" שבעיר טנג'יר, לצד הגאונים רבי זושא וולנטר ורבי יששכר מאיר זיע"א.

כשנה לאחר מכן, נישא לרבנית רות ע"ה, ביתו של הגה"ק רבי דוד עובדיה זיע"א, ראב"ד הערים: צ'פרו, פאס, מראקש שבמרוקו, ולימים – אב"ד לממונות, רב שכונת בית וגן וחבר לשכת הרבנות בירושלים.

בתקופה זו, כיהן כראש כולל אברכים בעיר צ'פרו.

ולאחר מכן, עבר להתגורר בעיר רבאט, שם היה לתלמידו וליד ימינו של הגה"ק רבי שאול אבן דנאן זיע"א - רבה של מרוקו, ואף כיהן כראש בית המדרש לרבנים, מיסודו של הרב אבן דנאן.

בשנת תשכ"ה (שלהי שנת 1964 למניינם), עלה לארץ ישראל, והתגורר בעיר אשדוד במשך כשמונה שנים,

בתקופה זו כיהן כרב שכונה ג' וראש מחלקת הכשרות והנישואין בעיר.

בראשית שנת תשל"ג (1942 למניינם), התמנה לרבה של העיר שדרות, בה כיהן ברבנות עד לפטירתו בגיל 82.

הרב זיע"א, נטמן בחלקת הרבנים החדשה שבהר המנוחות.

בין תלמידיו, נמנים הרבנים:

הגאון רבי שלמה שלוש זצ"ל, רב וראב"ד חיפה,

הגאון רבי סעדיה אריבי זצ"ל, מרבני העיר אשדוד,

הגאון רבי יורם אברג'ל זצ"ל, ראש מוסדות - "רב פעלים קול רינה".

הגאון רבי אריה גמליאל שליט"א, ראש ישיבת שדרות,

הגאון רבי צבי פדידה שליט"א, ראש מוסדות "אור גאון",

הגאון רבי רפאל אלקריף שליט"א, ראש מוסדות "נתיבות חיים",

הגאון רבי שלמה פרשה שליט"א, ראש מוסדות "משפטים ישרים", ועוד.

נכדו הרב אליהו בר חן, כתב עליו בהקדמת ספרו "חסדי דוד" - חלק ב', כדלהלן:

הנה, כדרכי בראשונה כך דרכי בשנית, קראתי שם הספר "חסדי דוד" לע"נ הטהורה של סבי מו"ר המובהק הגה"צ ר' דוד יוסף בר חן זצוקללה"ה, רבה של העיר שדרות במשך לח' שנים [ומלפנים, ממקימי עולה של תורה ויראה בעיר אשדוד, ראש ביהמ"ד לרבנים של הגר"ש אבן דנאן זיע"א ברבאט ור"מ ישיבת "עץ חיים" בטנג'יר], שנסתלק מעימנו למנוחות ועזבנו לאנחות ביום המר והנמהר כו' אלול התשע"א. אשר לשמו ולזכרו תאוות נפש, וכל ימיו ושנותיו היו מקשה אחת של תורה ועבודת ה'.

ואף על ייסוריו כי רבו, הן ייסורי הגוף והן ייסורים שייסרוהו מחריבי ושונאי התוה"ק, אשר עליהם אמר דהע"ה "הלא משנאך ה' אשנא ובתקוממך אתקוטט, תכלית שנאה שנאתים, לאויבים היו ל"י" (תהילים, קלט' - כא', כב'), לא פסיק פומיה מגירסא כלל. וכאשר ניטל ממנו בסוף ימיו כוח הראיה היה יושב וממרר בבכי בבחינת "במחשכים הושיבני כמתי עולם" (איכה, ג' - ו'), וכמאמרם ז"ל בנדרים (סד' ע"ב) שהסומא שחשוב כמת נלמד מזה הפסוק.

וכל תורתו זאת נקנתה לו בעמל רב וביגיעה עצומה, שמגיל עשר כשנתייתם מאביו חסידא קדישא ופרישא הרה"צ ר' מאיר זיע"א, (בכמה וכמה הזדמנויות סיפר לי סבי זיע"א, שהוא מיוחס להמקובל הא-להי רבי סולימאן אוחנה זיע"א - מתלמידי האר"י הקדוש זיע"א. ועיין עוד בקונטרס "איש יהודי היה" לתולדות הגה"צ ר' יצחק אוחנה זצ"ל רבה של קרית שמונה, בעריכת בנו הרה"ג ר' אברהם אוחנה שליט"א, שכתב בעמ' 44 בערך "ר' סולימאן אוחנה" וז"ל: "אבי משפחת אוחנא. חי במחצית השנייה של המאה ה-16. נולד בעיר פאס שבמרוקו. יש אומרים כי נולד במכנס ומשם עבר לעיר פאס. בצעירותו עלה לארץ-ישראל והתיישב בעיר צפת שבה התרכזו כל חכמי המקובלים בימים ההם. היה מתלמידי האר"י, ונחשב לשני במעלה אחרי ר' חיים וויטאל (1620 - 1542). עסק בנגלה ובנסתר, חסיד וקדוש, פרשן בעל-שם של ספרי, ספרא ומכילתא, כתב חידושים על הש"ס, הצטיין במלאכת כתיבה יפה, סופר סת"ם מעולה שכתב למעלה מאלף תפילין בקדושה ובטהרה", עכ"ל. יש בנותן עניין לציין כאן, שכשלמד סבי זיע"א במקנס - ישן בביתו של הגה"צ ר' יצחק אוחנה זצ"ל משך חצי שנה), שלחתו אמו הצדקנית מרת חנה ע"ה [אשר על גודל צדקותה, יעידו המילים שחרט סבי על גבי מצבתה, "פה נטמנה, אשת חיל היא עטרת, יפה לשתיקה ולשון של זהורית, תעניות וסיגופים מכרזת ואומרת, הכי חנה

אוחנונא לשם ולתפארת"ן] ללמוד אצל הרב הדומה למלאך ה' ה"ה הגה"צ ר' רפאל ברוך טולידאנו זיע"א ראב"ד מקנס, ולאחמ"כ אצל הגה"צ ר' רפאל עבו זיע"א מייסד רשת הישיבות "אוצר התורה" במרוקו. ורבו הנ"ל, שלחו מקץ כשנתיים ללמוד בעיירה פובליין שבצרפת, עם תום מלחמת העולם השניה אצל "רבינו" ה"ה הגה"צ ר' גרשון ליבמאן זיע"א, שהקים עולה של תורה ויראה במדינת צרפת.

ובשנים אלו עלה ונתעלה בהתמדה אין קץ במעלות התורה והיראה, בעניות ובחוסר כל, וזכורני שסיפר לי כמה וכמה פעמים שבזמן חורף אחד סיים בלימוד קודם התפילה את הספר "שב שמעתתא" ב"פ.

ובשנים אלו כאשר ראה רבינו לגדלותו, שלחו למרוקו להציל בחורים שנלכדו ברשתם של "עליית הנוער" ולהביאם לישיבה, מתוך מסירות נפש כפשוטו, (עיין בספר "דגל המוסר - איש על דגלו" להרה"ג ר' דוד שניאור שליט"א, את דברי סבי זיע"א בכנס בוגרי ישיבת "אור יוסף" - של "רבינו". ובודאי שזכויות אלו של הצלת אותם עשרות נערים וזרעם אחריהם מרדת שחת, היא שעמדה לו ולזרעו אחריו).

וכאשר בא לצרפת הרב מפוניבז' זיע"א, ביקר בישיבה ועמד על טיבו של סבי, והעלהו עימו לישיבתו שבבני ברק, שם למד בחברותא בסדר שלישי עם מורו ורבו הגר"ש רוזובסקי זיע"א, (ובעוונותינו הרבים, לקחו אינשי דלא מעלי מסבי זיע"א עוד בחיים חיותו כתבים שכתב מחידושיו של רבו הגר"ש רוזובסקי, ורבותיו ה"ה מרנן ה"אבי עזרי" וה"ישועות דוד" זיע"א). ע"כ.

זכותו תהא מגן וצינה עלינו ועל כל ישראל.

הלימוד, מוקדש לרפואתם השלימה, של:

יוסף דהאן בן רחל

רפאל פנחס בן מרים רמו

משה בן אסתר

חיים נתן צבי בן שרה

מאיר בן נעמי

דב לוסטרניק בן אביבה

משה חיון בן כוכה

אפי בן קונפיטה

~~~

שושנה סולטנה בת מרים

איילה בת נעמי

אמירה בת נעמי

שרה בת סוליקא

דינה בת סוליקא

אסתר בת תמר

לזכרון עולם בהיכל ה'

הראשלי"צ הרב אליהו בקשי דורון בן טובה זצ"ל •

יצחק (ישראל) אוחנה בן מרים ז"ל •

יעיש זוביב בן מזל ז"ל •

ישראל אביטן בן סוזן ז"ל •

רפאל סיבוני בן גרסיה ז"ל •

~~~

ליליאן דיאמנטה בת עישה ע"ה •

רחל עמוס בת אסתרלייה ע"ה •

רבקה הרוש בת גרסיה ע"ה •

הצדקת ברוריה מויאל בת חוה ע"ה •

אליס חוה עישה לוי בת גרסיה ע"ה •

מזל טוב סיגלר בת זוהרה ע"ה •

עזיזה שטרית בת אסתר ע"ה •

חנה בת ליליאן ע"ה •

קונפיטה בת דינה ע"ה •

חנה אילוז בת פרחה ע"ה •

